

ΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Παρατηρήσεις σὲ μία Κερκυραϊκὴ ὑποθήκη

Πρὸ καιροῦ ἐδημοσιεύθη¹ μὲ ἐκτενῆ ἐρμηνευτικὰ σχόλια ὑποθήκη τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 2ου αἰ π.Χ. ἀπὸ τὴν Κέρκυρα χαραγμένη σὲ μολύβδινη πινακίδα. Συμφώνως πρὸς τὸ ἐκδεδομένο κείμενο ἡ Μυρτίς ὑποθηκεύει οἰκία ἔναντι διακοσίων εἴκοσι πέντε ἀργυρῶν νομισμάτων στὴν Λαμαίθα (στίχ. 1-4). Ἡ δανείστρια Λαμαίθα ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωση νὰ καταβάλλῃ ποσὸν χρημάτων ποὺ ὀφείλει ἡ Μυρτίς ἀντ' αὐτῆς (στίχ. 4-6). Ἡ Μυρτίς ὑποχρεοῦται νὰ φροντίσῃ, ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τυχόν φθορῶν, τὴν οἰκία, ἐὰν κάτι χρειάζεται (στίχ. 9-11). Στὸς στίχ. 11-14 ἀναγράφονται ὁ (ἐπάνυμος) πρύτανις, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνεστήθη ἡ ὑποθήκη καὶ οἱ μάρτυρες τῶν δύο πλευρῶν. Τὸ δημοσιευθὲν κείμενο ἐπιτρέπει μερικές παρατηρήσεις.

2-3 οἰκίαν ὑποκαττίθεται τὰν ἐν ἄκραι.

Ἡ λέξις ἄκρα (= ἀκρωτήριον, ἀκρόπολις) εἶναι ἐδῶ τοπωνύμιο καὶ πρέπει νὰ μεταγραφῆ μὲ τὸ ἀρχικὸ ἄλφα κεφαλαῖο. Ἀκολουθῶς ἡ ὑποθηκεύομενη οἰκία θὰ βρισκόταν² στὴν περιοχὴ τῆς ἀρχαίας πόλεως ποὺ ὀνομαζόταν Ἄκρα. Ὅτι στὴν Κέρκυρα ὑπῆρχε τόπος ὀνομαζόμενος Ἄκρα προκύπτει ἀπὸ ὄρον ἱεροῦ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5ου αἰ. π.Χ., *IG IX² 4, 862*: ὄρφος | ἰαρὸς | τᾶς Ἄκριας. Τὸ προσωνύμιο Ἄκρια ἀναφέρεται σὲ γυναικεία θεότητα (πιθανώτατα τὴν Ἥρα,³ βλ. τὰ σχόλια στὸ λῆμμα τῶν *IG*) τῆς Κερκύρας, τῆς ὁποίας τὸ ἱερὸν βρισκόταν στὴν ἄκραν (ἀκρωτήριο, ἀκρόπολη), ἀπ' ὅπου καὶ ἡ περιοχὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἄκρα. Τὸ ἐρώτημα ποὺ γεννᾶται βεβαίως εἶναι ποιὸς συγκεκριμένος τόπος στὴν περιοχὴ τοῦ Μὸν Ρεπὸ

Εὐχαριστῶ τὴν Γεωργία Μαλούχου, διότι ἐδιάβασε τὸ κείμενο καὶ μοῦ ἔκανε χρήσιμες παρατηρήσεις.

1. Βλ. Ἰουλία Βελισσαροπούλου-Καράκωστα, Βάσα Κοντορίνη, Ὑπατία Φάκλαρη-Κονιτσιώτη, Οἰκονομικὲς ὑποθέσεις γυναικῶν σὲ μία ἀνέκδοτη ὑποθήκη ἀπὸ τὴν ἐλληνιστικὴ Κέρκυρα, *AE* 2003 [2005] 115-138.

2. Στὶς σελ. 130-131 τοῦ ἄρθρου, βλ. ὁ.π. (σημ. 1), ἐπιχειρεῖται ἡ τοποθέτησις τῆς οἰκίας κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λ. ἄκρα ἢ «στὶς ὑπώρειες τοῦ ἀταύτιστου ἀκόμη λόφου τῆς ἀκρόπολης» τῆς Κερκύρας ἢ «σὲ κάποιον ὕψωμα ἢ στὴν πλαγιά κάποιου ἀπὸ τοὺς λόφους τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς χερσονήσου τοῦ Κανονίου, ἢ ὁποία ἔχει ταυτιστεῖ ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς μὲ τὰ μετέωρα ποὺ ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης.». Παρὰ ταῦτα δὲν ἔγινε ἀντιληπτὸ ὅτι ἡ λέξις ἄκρα εἶναι τοπωνύμιο.

3. Βλ. ὁ.π. (σημ. 1), 118. Στὸ ἱερὸ τῆς Ἥρας ἔχουν ἀποδοθῆ μετὰ μεγάλης πιθανότητος τὰ λείψανα σημαντικοῦ ἱεροῦ ποὺ ἐπισημάνθηκα ἤδη τὸ 1914 ἀπὸ τὸν W. Dörpfeld ἐπάνω σὲ λόφο βορείως τοῦ μικροῦ δωρικοῦ ναοῦ τοῦ Καρδακίου καὶ ἀνεσκάφησαν στὴν δεκαετία τοῦ '60. Στὴν ἀπόδοσιν ἐκτὸς τῶν ἄλλων συνετέλεσε καὶ ἡ εὕρεσις τοῦ ὄρου. Γιὰ τὸ ζήτημα βλ. Π. Καλλιγᾶ, Τὸ ἐν Κερκύρα ἱερὸν τῆς Ἀκράιας Ἥρας, *AD* 24 (1969) [1971] 51-58. Στὸν ὁδηγὸ τῆς Κατερίνας Κάντα-Κίτσου, *Μουσεῖο Παλαιόπολης (Μον Repos) Κερκύρας*, (ΤΑΠΑ), Ἀθήνα 2010, 14, σημειώνεται ὅτι «με βᾶσιν νεότερα ἀνασκαφικὰ στοιχεῖα στὴν ἐρύτερη περιοχὴ τοῦ Μον Repos... ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἱεροῦ στὴν Ἥρα ἀμφισβητεῖται ἀπὸ τοὺς νεότερους ἐρευνητὲς καὶ ἡ θέση τοῦ πιθανολογεῖται ὅτι ἦταν στα θεμέλια τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ἁγίας Ευφημίας ὅπου βρέθηκε καὶ ὄρος...». Πάντως τὸ προσωνύμιον τῆς θεότητος θὰ πρέπη νὰ συμφωνῆ μὲ τὴν μορφολογία τοῦ τόπου, ὅπου ἦταν ἰδρυμένο τὸ Ἱερό.

ἢ βορείως αὐτοῦ ὀνομαζόταν Ἄκρα.⁴ Σημειώνεται ὅτι ὁ ὄρος τῆς Ἀκρίας εὐρέθη:⁵ «στὶς ὑπώρειες τοῦ λόφου, ὅπου βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Αγ. Εὐφημίας, δηλαδὴ στὸ βόρειο τμήμα τοῦ Μὸν Ρεπό».

Ἀκολουθῶς προτείνω τὴν μεταγραφή: οἰκίαν ὑποκαττίθεται τὰν ἐν Ἄκραι.

6-9 ἐπεὶ δέ κα λύεσθαι, χρῆ ἡ Μυρτίς μηνὸς | Ἀπελλαίου ἀποδόμεν | τῶργύριον.

Συμφώνως πρὸς τὴν μεταγραφή τὸ κείμενο ἐμφανίζει, ὅπως παρετήρησαν οἱ ἐκδότριες,⁶ μίαν ἀσυνταξία· τὸ ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου ἀποδόμεν βρίσκεται σὲ ὀνομαστική (ἡ Μυρτίς) ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς, τὴν ὁποία ἐπιβάλλει ἡ ἀπρόσωπη σύνταξι τοῦ ρ. χρῆ. Ἀλλὰ πλὴν τῆς φαινομενικῆς ἀσυνταξίας ἡ δημοσιευθεῖσα μεταγραφή ἐμφανίζει τὴν δευτερεύουσα πρόταση (ἐπεὶ δέ κα λύεσθαι), νὰ μὴν ἔχη ρῆμα.

Ὁ L. Dubois, *Bull. Épigra.* 2006, 230, διέκρινε τὴν δυσκολία καί, γιὰ νὰ τὴν ἄρη, ἐθεώρησε ὅτι ὁ χαρακτὴρ παρέλειψε τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως καὶ ἐκ παραδρομῆς ἐτοποθέτησε τὸ ὑποκείμενο (ἡ Μυρτίς) μετὰ τὸ ρῆμα χρῆ ἀντὶ πρὸ αὐτοῦ. Ἐπρότεινε λοιπὸν τὶς ἐξῆς διορθώσεις:

ἐπειδὴ κα <λῆ> λύεσθαι ἡ Μυρτίς, χρῆ μηνὸς | Ἀπελλαίου ἀποδόμεν | τῶργύριον.

Πιστεύω ὅτι στὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ὑπάρχει σφάλμα καὶ προτείνω τὴν ἀκόλουθη μεταγραφή:

ἐπεὶ δέ κα λύεσθαι χρῆ ἡ Μυρτίς, μηνὸς | Ἀπελλαίου ἀποδόμεν | τῶργύριον.

(μετάφρ.). Ὅταν ἡ Μυρτίς θελήσει νὰ λύσῃ τὴν ὑποθήκη, νὰ καταβάλῃ τὸ ποσὸν τὸν μῆνα Ἀπελλαῖο.

Ρῆμα τῆς δευτερεύουσας προτάσεως εἶναι ἡ ὑποτακτική (λόγω τοῦ ἀοριστολογικοῦ μορίου κα) χρῆ, πρβλ. τὸν τύπο δῆ (στίχ. 11: αἶ τί | κα δῆ).⁷ Ὁ τύπος χρῆ εἶναι τρίτο ἐνικὸ πρόσωπο ὑποτακτικῆς ἐνεστῶτος τοῦ ἐλλιποῦς ρήματος χρῆ, βλ. *LSJ*⁹, σελ. 2004, s.v. χρῆ, χρῆς· ὀριστικὴ γ' καὶ β' ἐνικὸ πρόσωπο ἐνεστ. *ἐπιθυμῶ* (*desire*), γιὰ τὴν σημασία πρβλ. τὸ συγγενικὸν χρῆζω (= *ἐπιθυμῶ*).⁸

ἐπεὶ δέ κα· γιὰ τὴν μεταγραφή, τὴν ὁποία ἤδη εἶχαν προτείνει οἱ ἐκδότριες, πρβλ. *IG IX I*² 694 Π.76, *IPArk* 17 Β.148.

4. Πάντως ἡ θέση τοῦ οἰκοπέδου, ὅπου εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή (βλ. ὁ.π. [σημ. 1] σελ. 118: «περίπου 300 μ. νοτιοδυτικὰ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἴρας Ἀκρίας-Ακραιάς») δὲν συνιστᾷ τεκμήριο γιὰ τὴν θέση τοῦ τόπου, ποῦ ὀνομαζόταν Ἄκρα, διότι δὲν ὀρίζεται στὴν ἐπιγραφή ποῦ εἶχε κατατεθῆ.

5. Βλ. τὸ λῆμμα τῆς ἐπιγραφῆς στὶς *IG*: «inventus a. 1845 ad radices collis, in quo est monasterium S. Euphemiae, scil. in parte septentrionali horti regii *Mon Repos*.».

6. Ὁ.π. (σημ. 1), σελ. 121.

7. Γιὰ τὴν μορφή τῆς ὑποτακτικῆς βλ. τὰ παραδείγματα ποῦ παραθέτουν οἱ ἐκδότριες, ὁ.π. σελ. 121, καὶ τὴν σχετικὴ βιβλιογραφία στὶς ὑποσ. 18 καὶ 19.

8. Βλ. ἐπίσης καὶ τὸ ρῆμα χράω, (Α).III.